Як видання на електронному носії комплекс містить такі компоненти:

- текстовий виклад змісту матеріалу, а також запитання і вправи для повторення, завдання для самопідготовки, висновки до тем, іменний і предметний покажчики;
- реалістичний візуальний ряд (портрети вчених, фотографії натуральних об'єктів);
- синтезований візуальний ряд (тривимірні статичні й динамічні моделі тощо);
- символьні об'єкти і графіку;
- звукоряд (звукозаписи пояснювальних текстів).

ППЗ дає змогу організувати самостійну роботу учнів як у класі, так і вдома, здійснювати контроль і самоконтроль за допомогою розгалуженої системи навчальних завдань у традиційній і тестовій формах.

Список використаних джерел:

1. Система неперервної освіти вчителів початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sno.udpu.org.ua/viewpage.php?page_id=3.

Анастасія Січкар
Науковий керівник: к. філол. н., доц. Січкар С.А.

ЛЕКСИКА УГОРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ТА ЇЇ КОДИФІКАЦІЯ В ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення особливостей адаптації запозичень в українській мові, оскільки такі лексичні одиниці були і залишаються одним із важливих шляхів поповнення словникового складу української мови. Не зменшується увага сучасної лінгвістики до питання мовних контактів, до запозичень як засобу номінації.

Упродовж тривалого часу запозичення як особливі лексеми чужомовного походження і як процес перенесення лексичних одиниць з однієї мови в іншу постійно перебувають у колі наукових зацікавлень вітчизняних і зарубіжних дослідників, як-от: Б. Ажнюк, В. Акуленко, Д. Будняк, М. Вакуленко, Я. Голдованський, А. Ґудманян, Ю. Жлуктенко, Р. Зорівчак, А. Іваницька, І. Катипін, М. Кочерган, О. Медвідь, О. Муромцева, О. Пономарів, С. Рижикова, В. Русанівський, С. Семчинський, В. Сімонок, Ю. Цимбалюк та ін. Проблеми українсько-угорських міжмовних контактів досліджували як українські мовознавці (Й. Дзендзелівський, В. Німчук, П. Чучка, О. Рот, П. Лизанець, В. Лавер, В.

Орос, С. Ковтюк, Л.Ткач, В. Штефуца), так і угорські (Л. Чопей, І. Кнєжа, Е. Балецький, Ш. Мокань, Л. Деже, Л. Кіш, І. Удварі).

На сучасному етапі вивчення запозичень з угорської в сучасній українській мові стало об'єктивно можливим завдяки наявності солідної лексикографічної бази, яка включає: 1) загальномовні словники; 2) спеціальні словники; 3) словники іншомовних слів.

Мета статті – розглянути репрезентацію угорських запозичень у загальномовних, спеціальних та словниках іншомовних слів.

Предметом дослідження є угорські запозичення, виявлені методом вибірки з вищезазначених словників.

У процесі дослідження ми проаналізували словники іншомовних слів, у яких розтлумачено значення угорських запозичень, поставлено наголос і є посилання на мову-джерело. Автори названих словників фіксують такі лексеми:

Ве́рбункош [угор. verbunkos < нім. Werbung – вербування] – стиль угорської інструментальної, переважно танцювальної музики (кінець XVIII ст. перша половина XIX ст.) [4, с.124; 6, с.136].

Гайдукú [< угор. hajdu – розбійники] – 1) хорватські, сербські, болгарські, волоські, молдовські та угорські партизани, які в XV-XIX ст. вели збройну боротьбу проти турецьких загарбників; 2) слуги у великих магнатів та поміщиків Угорщини й Польщі у XVIII -XIX ст.) [4, с.134; 6, с. 148].

Гонве́д [угор. honvédek, букв. – захисники батьківщини] – 1) у середньовічну добу – назва угорської піхоти; 2) назва угорської армії в середині XIX – першій половині XX ст. [4, с.179; 6, с. 186].

Гуля́ш [угор. gulyás, < gulyáshús, букв. – чабанське м’ясо < gulyás – чабан і hús – м’ясо] – їжа з кусочків м’яса, тушкована з приправою(мельничук немає) [6, с. 193].

Гуса́р [угор. huszár – солдат легкої кінноти] – 1) в арміях деяких країн – військовий із частин т.зв. легкої кінноти; 2) *перен.* особа, що відрізняється відчайдушністю, показною хоробрістю, молодецтвом (сучасний словник додає переносне значення) [4, с.188; 6, с. 195].

Ґа́нджа [< угор. gáncs –докір, догана, вада] – вада, дефект (мельничук немає) [6, с. 196].

Ку́нту́ш [польськ. kontusz, kuntusz < угор. köntös < тур. kontos – вид одягу] – верхній розпашний одяг заможного українського та польського населення XVI – XVIII ст. [4, с. 378; 6, с. 396].

Куру́ци [угор. kurucok < лат. cruciati – хрестоносці] – 1) в Угорщині XVI ст. – селяни-повстанці. Назва каруци походить від того, що в повстанні Доті 1514 р. більшість повстанців складалася із селянського хрестоносного ополчення; 2) в Угорщині XVII – початку XVIII ст. – учасники рухів проти Габсбурзької монархії [4, с.380; 6, с. 398].

Мéдє, мéдьє [угор. megye] – те саме, що і комітат – найбільша адміністративно-територіальна одиниця в Угорщині суч немає [4, с.420].

Могáр [угор. mohar, muhar] – однорічна трав'яниста рослина родини злакових. Вирощують у країнах з субтропічним і помірним кліматом на випас, зелений корм, сіно, силос, зерно [4, с.442].

Палáш [польс. Palash < угор. pallos – кавалерійська шабля] – холодна зброя з прямим, широким та двогострим клинком [4, с.493; 6, с. 511].

Пáприка [угор. paprika < грец.] – плоди стручкового перцю [4, с.498; 6, с. 516].

Пéнге [угор. pengö] – грошова одиниця Угорщини, запроваджена в обіг 1925 р. Поділялася на 100 філерів. З 1946 р. грошовою одиницею Угорщини став форинт [4, с.511; 6, с. 527].

Сутáж, сутáш - [франс. soutache < угор. sujtás] – тонкий шовковий або вовняний плетений шнурок [4, с.646].

Тарогато [угор. tárogató] – угорський музичний духовний інструмент (суч немає) [4, с. 653].

Фíлер [угор. fillér] – розмінна монета Угорщини, становить 1/100 форинта [4, с.707; 6, с. 712].

Фóринт [угор. forint] – грошова одиниця Угорщини, поділяється на 100 філерів [4, с.717; 6, с. 721].

Хóльд [угор. hold] – одиниця площі в Угорщині, дорівнює 0,432 га або 0,575 га (кадастровий Х.) [4, с.732; 6, с. 737].

Чáрдаш [угор. csárdás, *букв.* – шинок] – угорський народний танець, що виник усередині XIX ст.; складається з повільної патетичної та швидкої частини. Музичний розмір 2/4 [4, с.744; 6, с. 748].

Зазначимо, що до «Сучасного словника іншомовних слів» [6] не було включено таких запозичень, які зафіксовані у «Словнику іншомовних слів» [4]: *Мéдє, мéдьє, Могáр, Тарогато;* а у лексемі *гайдуки* – відсутнє третє значення - український народний танок; натомість з'явились: *гуляш, ґандж.* Лексема *могар* подається як *запозичення з арабської мови* [6, с.461].

Для визначення динаміки розвитку словникового складу української мови, уточнення кількості слів, які перейшли з активного ужитку в пасивний і навпаки, ми використали загальномовний «Словник української мови» в 11 томах [9], у якому зафіксовані такі запозичення: *бýнда, гайдýк, гусар, гáзда, гуляш, кýнтýш (кýнтýша), могáр, палáш, пáприка, сутаж* [5]. Причому, лексеми *бýнда* та *ґáзда* стилістично марковані (діалектні). В аналізованому словнику до кожного слова подано коротку граматичну характеристику, поставлено наголос, розтлумачено його значення, що проілюстровано літературними прикладами. Але не виявили лексем: *вербункош, гонведи, каруци, медє, пене, турогато, фуруйа, хольд* [5].

Словарь української мови в 4-х томах за редакцією Б. Грінченка послідовно фіксує такі запозичення: *гусар, гайдук, ґазда, кунтуш, палаш, паприка* [3].

Серед словників другої групи ми проаналізували Український орфографічний словник і виявили наявність таких лексем: *гайдук, гуляш, гусар, ґандж, кунтуш, куруц, могар, палаш, паприка, сутаж, філер, форинт, чардаш* [7]. Перевагою цього словника є те, що до кожного слова в ньому подано коротку граматичну характеристику: зазначено відмінюваність/ невідмінюваність, родову належність та особливості відмінювання.

Угорські запозичення *гайдук, ґазда, кунтуш, палаш, шабля* В. Жайворонок відносить до знаків української етнокультури [2].

Отже, українсько-угорські мовно-культурні взаємини впродовж тривалого історичного періоду впливали на формування лексичного фонду української мови і залишили свій відбиток як на рівні розмовно-діалектного мовлення, так і в системі лексико-стилістичних засобів сучасної української літературної мови. Здебільшого запозичення з угорської продовжують уживатися в українській з властивою їм у рідній мові семантикою.

Список використаних джерел:

1. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. — К.: Наук. думка, 1982-1983.
2. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К., 2006.
3. Словарь української мови: в 4-х тт. / За ред. Б. Грінченка. К., 1907-1909.
4. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. К, 1974.
5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980.
6. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. К., 2006.
7. Український орфографічний словник: Близько 165 тис. слів / За ред. В.М. Русанівського. Уклад.: В.В. Чумак та ін. – 5-е вид., переробл. І доповн. – К., 2006.